

HFD 2018 ref. 58

Rätt till utbetalning av graviditetspenning har bedömts föreligga för samtliga dagar under en viss period och inte bara för de dagar då den gravida inte har kunnat arbeta.

10 kap. 2, 4, 6 och 9 §§ socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 28 september 2018 följande dom (mål nr 7478-17).

Bakgrund

En kvinna som är i slutet av en graviditet och som på grund av graviditeten har nedsatt förmåga att utföra sina arbetsuppgifter har rätt till graviditetspenning om arbetsgivaren inte kan omplacera henne till mindre ansträngande uppgifter.

Ersättningen beviljas för en viss period, betalas ut i förmånsnivåer om en fjärdedel, halv, tre fjärdedelar eller hel ersättning och lämnas för varje dag som den nedsatta arbetsförmågan består.

S.F. har en heltidsanställning som sjuksköterska. Hon arbetar 75 procent av sin arbetstid på ett serviceboende och 25 procent inom hemsjukvård. Hon arbetar inte på serviceboendet de dagar som hon arbetar inom hemsjukvården. S.F. väntade barn och ansökte om en fjärdedels graviditetspenning under en viss period då hon på grund av graviditeten inte längre klarade av det tunga arbetet inom hemsjukvården och hennes arbetsgivare inte hade möjlighet att omplacera henne. Hon uppgav att hon ville fortsätta att arbeta hela arbetspass på serviceboendet och få graviditetspenning de dagar under perioden då hon skulle ha arbetat inom hemsjukvården. Detta motsvarade en fjärdedel av arbetstiden beräknat för hela den period som ansökan avsåg.

Försäkringskassan fann att arbetet inom hemsjukvården var fysiskt tungt och ansträngande och att graviditeten satte ned S.F:s förmåga att utföra det arbetet. Hon beviljades en fjärdedels graviditetspenning för de dagar hon avstod från arbete i minst samma omfattning under perioden. Konsekvensen av Försäkringskassans beslut är att S.F. bara kompenserades för en fjärdedel av sin dagslön de dagar hon skulle ha arbetat inom hemsjukvården trots att hon var tvungen att avstå helt från det arbetet.

Förvaltningsrätten biföll S.F:s överklagande och gav henne rätt till en fjärdedels graviditetspenning för hela perioden. Enligt förvaltningsrätten togs S.F:s arbetsförmåga bäst tillvara genom att hon fortsatte att arbeta på serviceboendet och helt avstod från arbetet i hemsjukvården. Dessa dagar måste anses vara sådana där hennes arbetsförmåga var nedsatt på grund av graviditeten och hon hade därför rätt till hel graviditetspenning de dagarna, vilket

motsvarade en fjärdedel av hennes arbetstid under perioden. Graviditetspenningen skulle enligt förvaltningsrätten räknas på samma sätt som om hon hade avstått från arbete med en fjärdedels förkortning varje arbetsdag.

Kammarrätten avslög Försäkringskassans överklagande.

Yrkanden m.m.

Försäkringskassan yrkar att underinstansernas avgöranden ska upphävas och myndighetens beslut fastställas samt anför bl.a. följande. Graviditetspenning är en kalenderdagsberäknad dag-ersättning som betalas ut dag för dag så länge som den gravidas arbetsförmåga är nedsatt. För att kunna få en fjärdedels graviditetspenning utbetald för samtliga dagar under en period måste den gravida avstå från arbete och reducera sin arbetstid med minst en fjärdedel varje dag. Det finns ingen möjlighet att betala ut ersättning för dagar som den gravida inte avstår från arbete.

S.F. bestrider bifall till överklagandet.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är om graviditetspenning ska utbetalas för samtliga dagar under en viss period eller bara för de dagar då den gravida inte har kunnat arbeta.

Rättslig reglering

I 10 kap. 2 § socialförsäkringsbalken anges att en försäkrad som är gravid har rätt till graviditetspenning om graviditeten sätter ned hennes förmåga att utföra sitt förvärvsarbete med minst en fjärdedel, och hon inte kan omplaceras till annat mindre ansträngande arbete enligt 19 § föräldraledighetslagen (1995:584).

Av 10 kap. 4 § framgår att graviditetspenning lämnas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Graviditetspenning beviljas enligt 9 § för en viss period och av 6 § följer att ersättning lämnas för varje dag som nedsättningen består.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

S.F.'s förmåga att utföra arbete inom hemsjukvården har varit helt nedsatt på grund av hennes graviditet under den aktuella perioden, medan hon oförändrat har kunnat arbeta vid ett serviceboende. Arbetet inom hemsjukvården har utgjort en fjärdedel av hennes totala arbetstid under samma period. Det är ostridigt att hon härigenom har rätt till en fjärdedels graviditetspenning och den tvistiga frågan är om ersättning ska utbetalas för samtliga dagar eller bara för de dagar då hon inte kunnat arbeta.

Graviditetspenningen utgör en särskild behovsprövad rätt till inkomstersättning för kvinnor som på grund av arbetets art tvingas ta ledigt under graviditetens slutskede (prop. 1978/79:168 s. 33). Det avgörande är att kvinnan faktiskt behöver vara ledig från visst arbete som hon på grund av graviditeten inte kan utföra. Nedsättningen att utföra visst arbete förutsätts bestå under en längre tid och ersättningen omfattar därför även arbetsfria dagar (a. prop. s. 53 och prop. 1986/87:69 s. 49).

Mot denna bakgrund bör enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening rätten till ersättning bestämmas med utgångspunkt i den faktiska nedsättningen av arbetsförmågan under en viss period oavsett hur arbetsuppgifterna fördelar sig över veckans arbetsdagar. Den omständigheten att en kvinna, beroende på hur hennes arbetsdagar ser ut, inte behöver reducera sin arbetstid varje dag utan bara vissa dagar bör alltså inte påverka den sammanlagda ersättningens storlek. Ersättning bör därför i ett sådant fall utbetalas för samtliga dagar.

Av det anförda följer att S.F. har rätt till utbetalning av graviditetspenning på en fjärdedels nivå för samtliga dagar i den period som ansökan avsåg och inte bara för de dagar då hon inte kunnat arbeta. Försäkringskassans överklagande ska därför avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Knutsson, Classon, Gäverth, Svahn Starrsjö* och *Rosén Andersson*. Föredragande var justitisekreterarna Sara Asplund och David Ankerson.

Förvaltningsrätten i Linköping (2017-03-10, ordförande Edsgården):

Förvaltningsrätten uppfattar att S.F. yrkande innebär att hon vill få rätt till graviditetspenning i den utsträckning det motsvarar den tid hon inte kan arbeta på grund av graviditeten, dvs. en fjärdedel av heltid under den aktuella perioden.

Enligt 10 kap. 9 § socialförsäkringsbalken beviljas graviditetspenning för viss period. Det är otvistigt att S.F. ska beviljas graviditetspenning för perioden den 9 januari – 13 februari 2017.

Av utredningen framgår att S.F. arbetar heltid och att hon haft två arbetsplatser hos samma arbetsgivare. Vid fem arbetsdagar under den aktuella perioden i slutet av graviditeten har hon haft arbete inom hemsjukvården som hon inte klarar av på grund av graviditeten. Denna arbetsförmågenedsättning har Försäkringskassan godtagit. Sammantaget med arbetet på serviceboendet, ett arbete som hon kan utföra, innebär

nedsättningen av arbetsförmågan på grund av graviditeten en fjärdedel av den totala arbetstiden.

Försäkringskassan har i sina beslut och journalanteckningar resonerat kring arbetstidens förläggning och att den försäkrade vid en fjärdedels graviditetspenning bör förkorta sin arbetstid varje arbetsdag. Denna ordning angående arbetstidens förläggning gäller som huvudregel vid sjukpenning. Enligt 10 kap. 10 § socialförsäkringsbalken är beräkningsreglerna för graviditetspenning och sjukpenning i princip de samma. I mål om sjukpenning kan enligt praxis undantag göras om arbetstidsförläggningen syftar till att ta till vara den arbetsförmåga som den försäkrade har och är medicinskt motiverad, jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2011 ref 30. Enligt förvaltningsrättens mening bör denna princip även kunna tillämpas vid beräkning av graviditetspenning.

Förvaltningsrätten anser att det som framkommit om S.F:s arbetsförmåga och hennes möjlighet att ta tillvara denna på bästa sätt motiverar att arbetet förläggs på så sätt att hon helt avstår från arbete inom hemtjänsten. Hon kommer därmed att ha arbetsfria dagar inom perioden.

Enligt 10 kap. 6 § socialförsäkringsbalken lämnas graviditetspenning vid nedsatt arbetsförmåga för varje dag som nedsättningen består. De dagar S.F. inte kan utföra arbete inom hemtjänsten måste anses vara sådana där hennes arbetsförmåga är nedsatt på grund av graviditeten. Hon har följaktligen rätt till hel graviditetspenning dessa dagar, vilket motsvarar 25 procent av hennes arbetstid.

Det nu återgivna innebär att S.F. för perioden den 9 januari – 13 februari 2017 har rätt till en fjärdedels graviditetspenning och att ersättningen ska beräknas på samma sätt som om hon avstått från arbete på en fjärdedel med förkortning varje arbetsdag. – Förvaltningsrätten ändrar Försäkringskassans beslut på så sätt att S.F. förklaras berättigad till en fjärdedels graviditetspenning för tiden den 9 januari - 13 februari 2017.

Kammarrätten i Jönköping (2017-10-26, Stelzer, Grip och Källman):

Graviditetspenning är i likhet med sjukpenningen en dagersättning och rätt till partiell graviditetspenning får – i likhet med vad som gäller för rätt till sjukpenning – i princip förutsätta att den försäkrade reducerar sin arbetstid i motsvarande mån varje dag (se 10 kap. 6 § socialförsäkringsbalken och jfr 27 kap. 45 och 46 §§ socialförsäkringsbalken). Som förvaltningsrätten funnit, bör emellertid den rättspraxis kunna tillämpas som gäller för sjukpenning och som innebär att avsteg från nämnda princip kan göras när arbetstidens förläggning syftar till att ta till vara den arbetsförmåga som den försäkrade har och är medicinskt motiverad samt under förutsättning att den sammanlagda arbetstiden under en begränsad period inte överstiger vad som är förenligt med ”deltidssjukskrivningen” (se HFD 2011 ref. 30).

De dagar S.F. helt avstod från arbete under perioden den 9 januari–13 februari 2017 motsvarar en fjärdedel av hennes totala arbetstid under aktuell period och motiverades av att hon under dessa dagar annars skulle

ha tjänstgjort inom hemsjukvården. Det är ostridigt att de arbetsuppgifter hon hade där, med hänsyn till hennes graviditet, inte var lämpliga ur medicinsk synvinkel. Det får också anses ostridigt att den arbetsförmåga hon hade togs till vara genom den aktuella arbetstidsförläggningen. Kammarrätten anser därför i likhet med förvaltningsrätten att S.F. har rätt till en fjärdedels graviditetspenning för perioden den 9 januari–13 februari 2017. Överklagandet ska således avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.